

RADA EUROPY
EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA ŁASZKIEWICZ przeciwko POLSCE

(Wniosek nr 28481/03)

WYROK

STRASBOURG

15 stycznia 2008 roku

PRAWOMOCNY

15/04/2008

Niniejszy wyrok stanie się prawomocny w okolicznościach określonych w Artykule 44 § 2 Konwencji. Może on podlegać korekcie redakcyjnej.

W sprawie Łaskiewicz przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), na posiedzeniu Izby w składzie:

Nicolas Bratza, *Prezes*,
Josep Casadevall,
Stanislav Pavlovski,
Lech Garlicki,
Ljilijana Mijović,
Ján Šikuta,
Päivi Hirvelä, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Rejestrator Sekcji*,

Po odbyciu zamkniętej narady w dniu 11 grudnia 2007 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

PROCEDURA

1. Sprawa miała swój początek we wniosku (nr 28481/03) skierowanym przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, który został złożony w Trybunale na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez obywatelkę polską, panią Patrycję Łaskiewicz ("wnioskodawczyni"), w dniu 28 sierpnia 2003 roku.
2. Wnioskodawczyni była reprezentowana przez panią E. Draga-Buchta, a następnie przez pana W. Hermelińskiego – adwokatów prowadzących praktykę odpowiednio w Katowicach i Warszawie. Pan W. Hermeliński reprezentował wnioskodawczynię do października 2006 roku i przedłożył w jej imieniu pisemne uwagi. Polski Rząd ("Rząd") reprezentowany był przez swojego Przedstawiciela – pana J. Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
3. Wnioskodawczyni wystąpiła w szczególności z zarzutem, że po przedłużeniu jej tymczasowego aresztowania, nie mogła ona skorzystać z procedury kontradiktoryjnej, co stanowi naruszenie Artykułu 5 § 4 Konwencji.
4. W dniu 22 listopada 2005 roku Trybunał uznał wniosek za częściowo niedopuszczalny, przy czym skargi dotyczące zbyt długiego okresu trwania aresztu tymczasowego oraz braku procedury kontradiktoryjnej w postępowaniu dotyczącym jego przedłużenia – Trybunał postanowił przekazać Rządowi. Na podstawie przepisów Artykułu 29 § 3 Konwencji, Trybunał postanowił zbadać merytoryczną zawartość wniosku, jak również jego dopuszczalność.

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Wnioskodawczyni urodziła się w 1973 roku, i mieszka w Będzinie.
6. W dniu 30 października 2000 roku wnioskodawczyni została aresztowana przez władze celne w Malmö po tym, jak w jej samochodzie znaleziono 5 kilogramów heroiny. W dniu 10 kwietnia 2001 roku Sąd Rejonowy w Malmö uznał wnioskodawczynię winną handlu narkotykami, i skazał ją na 20 miesięcy

więzienia. W dniu 5 stycznia 2002 roku została ona zwolniona z więzienia w Szwecji.

7. W dniu 15 grudnia 2000 roku Prokurator Okręgowy w Katowicach, działając w związku z wnioskiem o pomoc prawną przedłożonym przez szwedzkie oraz norweskie organy ścigania – wszczął śledztwo dotyczące przemytu narkotyków z Polski do Szwecji przez wnioskodawczynię oraz inne osoby.
8. W dniu 16 października 2002 roku wnioskodawczyni została aresztowana w Katowicach. Następnego dnia Prokurator Okręgowy w Katowicach przedstawił jej zarzuty. Wnioskodawczyni została oskarżona o wprowadzenie na rynek znacznych ilości heroiny w okresie pomiędzy lutym 2000 a październikiem 2000 roku w Polsce, Czechach, Austrii, Niemczech, Szwajcarii, Danii, Szwecji oraz Norwegii. Została ona również oskarżona o działanie w zorganizowanej grupie przestępczej handlarzy narkotyków. W trakcie przesłuchania przez prokuratora przyznała się do usiłowania przemytu heroiny do Szwecji, i odpowiadała na wszystkie pytania zadawane przez prokuratora.
9. W dniu 18 października 2002 roku Sąd Rejonowy w Katowicach wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu wnioskodawczyni do dnia 16 stycznia 2003 roku na podstawie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez nią wyżej wymienionych przestępstw. Sąd uznał, że istnieje ryzyko utrudniania przez wnioskodawczynię postępowania poprzez wywieranie wpływu na świadków, jako że nie przyznała się ona do winy. Sąd uwzględnił również okoliczność, że wnioskodawczyni postawiono zarzut działania w zorganizowanej grupie przestępczej, oraz wziął pod uwagę surowość przewidywanej kary.
10. W dniu 8 stycznia 2003 roku Sąd Rejonowy w Katowicach przedłużył areszt wnioskodawczyni do dnia 31 marca 2003 roku. Sąd stwierdził, iż istniało uzasadnione ryzyko, że wnioskodawczyni może zacierać dowody, biorąc pod uwagę liczbę osób podejrzanych w sprawie. Sąd uwzględnił również surowość przewidywanej kary, mając na uwadze zorganizowany charakter przestępczej działalności, jej skalę oraz ilość przemycanych narkotyków. I wreszcie, sąd odwołał się do konieczności kontynuowania procesu gromadzenia dowodów.
11. W swoim odwołaniu wnioskodawczyni twierdziła, że jej przedłużający się areszt nie był konieczny dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Argumentowała, że złożyła już zeznania, oraz że nie utrzymywała kontaktów ze świadkami ani pozostałymi podejrzanymi w sprawie – tak więc ryzyko zacierania dowodów w jej przypadku nie istniało. Jej odwołanie zostało odrzucone w dniu 5 lutego 2003 roku.
12. W dniu 19 marca 2003 roku Prokurator Okręgowy w Katowicach złożył w katowickim Sądzie Rejonowym wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni do dnia 30 czerwca 2003 roku.
13. W dniu 25 marca 2003 roku Sąd Rejonowy w Katowicach powiadomił adwokata wnioskodawczyni o wyznaczonej na dzień 26 marca 2003 roku rozprawie, na której rozpatrywany będzie wniosek prokuratora.
14. W dniu 26 marca 2003 roku odbyło się posiedzenie Sądu Rejonowego w Katowicach w sprawie przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni.

15. Zdaniem Rządu, przed rozpoczęciem rozprawy, adwokat wnioskodawczynie zapoznała się z wnioskiem prokuratora bez zgody sędziego.
16. W trakcie rozprawy adwokat wnioskodawczynie wystąpiła o dostęp do akt śledztwa. Prokurator Okręgowy stwierdził, że jego wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania stanowi integralną część akt, tak więc dostęp do nich wymaga jego zgody. Prokurator podniósł również, że adwokat nie występowała wcześniej o zgodę na dostęp do akt. Adwokat wnioskodawczynie bezskutecznie zwracała się do Sądu o odroczenie rozprawy do czasu uzyskania zgody na dostęp do akt. Sąd Rejonowy, powołując się na Artykuł 156 § 5 kodeksu postępowania karnego, stwierdził, że nie może wydać postanowienia w sprawie wniosku adwokata o dostęp do akt, ponieważ tego rodzaju decyzja należy do wyłącznej właściwości organu prowadzącego śledztwo. Sędzia poinformował obie strony, że wniosek adwokata zostanie bez zbędnej zwłoki przekazany do rozpatrzenia przez Prokuratora Okręgowego.
17. Adwokat wnioskodawczynie zwróciła się do sądu o odrzucenie wniosku o przedłużenie tymczasowego aresztowania, argumentując, że prokurator stwierdził jedynie, iż je utrzymuje – bez podania ku temu konkretnych powodów.
18. Sąd Rejonowy w Katowicach uwzględnił wniosek prokuratury i przedłużył tymczasowy areszt wnioskodawczynie do dnia 30 czerwca 2003 roku. W uzasadnieniu swojej decyzji sąd wskazał, że wnioskodawczynie nie przyznała się do winy i zaprzeczyła swojemu uczestnictwu w zorganizowanej grupie przestępczej zajmującej się handlem heroiną. Uwzględniając zeznania złożone przez wnioskodawczynię, jak również liczbę osób podejrzanych w sprawie – sąd uznał, że istniało uzasadnione ryzyko zacierania przez wnioskodawczynię dowodów. W swojej decyzji sąd uwzględnił również fakt, że nadal trwały poszukiwania jeszcze innych potencjalnych podejrzanych.
19. Adwokat wnioskodawczynie wniosła apelację. Podniosła ona zarzut, powołując się na Artykuł 5 § 4 Konwencji, że Sąd Rejonowy naruszył zasadę postępowania kontradyktoryjnego. W tym kontekście adwokat stwierdziła, że wniosek Prokuratora Okręgowego o przedłużenie tymczasowego aresztowania wpłynął do Sądu Rejonowego w dniu 19 marca 2003 roku. Jednakże, dopiero w godzinach popołudniowych 25 marca 2003 roku adwokat wnioskodawczynie została telefonicznie poinformowana, że rozprawa odbędzie się w dniu 26 marca 2003 roku o godzinie 8:40. Uwzględniając przy tym fakt, że adwokat nie doręczono kopii wniosku prokuratora – podniosła ona argument, że nie mogła skutecznie bronić interesów wnioskodawczynie. Adwokat podniosła ponadto, że w trakcie rozprawy prokurator nie odczytał uzasadnienia swojego wniosku.
20. W dniu 14 maja 2003 roku Sąd Okręgowy w Katowicach odrzucił apelację wnioskodawczynie. Sąd wskazał, że wnioskodawczynie została oskarżona o udział w zorganizowanej grupie przestępczej działającej w szeregu krajów europejskich. W tym kontekście sąd uznał, iż istniało ryzyko, że w przypadku zwolnienia – wnioskodawczynie mogłaby utrudniać postępowanie. Sąd Okręgowy ponadto odwołał się do surowości przewidywanej kary oraz podkreślił zagrożenie, jakie dla społeczeństwa stanowi handel narkotykami. Dalej Sąd Okręgowy odrzucił zarzuty wnioskodawczynie dotyczące dostępu do akt oraz spóźnionego wezwania jej adwokat na rozprawę. Sąd stwierdził w tym względzie:

"Ograniczenie dostępu adwokata do akt śledztwa wynika z obowiązujących reguł proceduralnych.

Rozprawa sądowa dotycząca tymczasowego aresztowania ma charakter podrzędny w stosunku do zasadniczego postępowania – stąd też zawiadomienie o takiej rozprawie może nastąpić na krótko przed terminem, na który została wyznaczona. Dlatego też nie można twierdzić, aby sąd ponosił w tym względzie winę."

21. Wydaje się, że wniosek adwokat wnioskodawczynie o zgodę na zapoznanie się z aktami, złożony na rozprawie w dniu 26 marca 2003 roku – wpłynął do Prokuratora Okręgowego w Katowicach dopiero w dniu 16 maja 2003 roku. W dniu 27 maja 2003 roku Prokurator Okręgowy w Katowicach odrzucił ten wniosek, powołując się na ważny interes postępowania. Prokurator wskazał, że śledztwo znajdowało się w swojej początkowej fazie i nadal było w toku. Ponadto stwierdził on, że – z przyczyn leżących poza prokuraturą – szereg ważnych świadków nie zostało jeszcze przesłuchanych. Wnioskodawczynie odwołała się od tej decyzji, powołując się na zasadę równości środków obrony. W dniu 1 lipca 2003 roku Prokurator Apelacyjny w Katowicach podtrzymał odmowę z 27 maja 2003 roku. Stwierdził on, że ograniczenia w dostępie do akt miały charakter tymczasowy i były uzasadnione interesem postępowania. W tym ostatnim względzie – Prokurator Apelacyjny podkreślił zorganizowany charakter przestępczej działalności będącej przedmiotem postępowania, a także liczbę zaangażowanych w nią podejrzanych osób. Uznał on, że w tych okolicznościach interes postępowania przeważał nad prawem wnioskodawczynie do zapoznania się ze wszystkimi dowodami zebranymi dotychczas w sprawie.
22. W dniu 16 czerwca 2003 roku Prokurator Okręgowy złożył w Sądzie Rejonowym w Katowicach wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie do dnia 30 września 2003 roku.
23. W dniu 23 czerwca 2003 roku adwokat wnioskodawczynie została poinformowana o rozprawie wyznaczonej na dzień 25 czerwca 2003 roku, dotyczącej przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania. W dniu 24 czerwca 2003 roku adwokat wnioskodawczynie wystąpiła do Sądu Rejonowego w Katowicach o odroczenie rozprawy do czasu otrzymania przez nią kopii wniosku prokuratora. Sąd jej wniosek odrzucił.
24. W dniu 24 czerwca 2003 roku adwokat wnioskodawczynie zwróciła się do Prokuratora Okręgowego o przekazanie jej kopii wniosku o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie – w celu przygotowania się do rozprawy sądowej.
25. W dniu 25 czerwca 2003 roku Sąd Rejonowy w Katowicach zatwierdził wniosek prokuratury i wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu wnioskodawczynie do dnia 30 września 2003 roku. Sąd oparł się na tych samych podstawach co w przypadku swoich wcześniejszych decyzji. Podczas rozprawy Prokurator Okręgowy wskazał, że jego wniosek o przedłużenie aresztu powodowany był, między innymi, potrzebą przesłuchania jednej osoby, której dane nie mogą być ujawnione. Adwokat wskazała, że prokurator jedynie odwołał się do odpowiednich przepisów kodeksu postępowania karnego, jednakże nie podał żadnych konkretnych powodów uzasadniających przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie.
26. W dniu 26 czerwca 2003 roku Prokurator Okręgowy w Katowicach, powołując się na dobro postępowania – odmówił wydania zgody adwokat wnioskodawczynie na dostęp do akt na podstawie jej wniosku z dnia 24 czerwca 2003 roku. Uznał on, że złożony przez nią wniosek był równoznaczny z wnioskiem o dostęp do całej

zawartości akt śledztwa. Dlatego też odrzucił on wniosek z tych samych powodów co w swojej decyzji z dnia 27 maja 2003 roku. Wnioskodawczyni odwołała się. W dniu 8 lipca 2003 roku Prokurator Apelacyjny podtrzymał odmowę z uzasadnieniem jak w swojej poprzedniej decyzji.

27. Adwokat wnioskodawczyni odwołała się od decyzji z dnia 25 czerwca 2003 roku przedłużającej tymczasowe aresztowanie wnioskodawczyni. Argumentowała ona, że nie otrzymała kopii wniosku prokuratora, oraz że nie została powiadomiona w odpowiednim czasie o terminie rozprawy. Stwierdziła, że skutkiem tego uniemożliwiono jej prawidłowe wykonywanie swoich obowiązków jako adwokata wnioskodawczyni.
28. W dniu 9 lipca 2003 roku Sąd Okręgowy w Katowicach odrzucił apelację. W kwestii odmowy przekazania wnioskodawczyni kopii wniosku prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania – Sąd Okręgowy stwierdził, że prokurator jest jedynym organem właściwym do decydowania w kwestii dostępu do akt na etapie śledztwa, oraz że każda decyzja w tym względzie może być poddana rewizji przez prokuratora wyższego szczebla. W kwestii zawiadomienia o terminie rozprawy – sąd uznał skargę wnioskodawczyni za nieuzasadnioną. Sąd stwierdził, że w przypadku tymczasowego aresztowania takie zawiadomienie mogło zostać dokonane telefonicznie.
29. W dniu 15 września 2003 roku Prokurator Okręgowy złożył w Sądzie Rejonowym w Katowicach wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni do dnia 16 października 2003 roku.
30. W dniu 16 września 2003 roku adwokat wnioskodawczyni została poinformowana telefonicznie o rozprawie wyznaczonej na 23 września 2003 roku. W dniu 18 września adwokat bezskutecznie wystąpiła do Sądu Rejonowego o odroczenie rozprawy, jako że nie otrzymała ona kopii wniosku prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania i dlatego też nie mogła przygotować się do rozprawy wyznaczonej na dzień 23 września 2003 roku. W tym samym dniu adwokat wystąpiła do prokuratora z wnioskiem o zgodę na uzyskanie kopii wniosku o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni. W dniu 19 września 2003 roku Prokurator Okręgowy w Katowicach odrzucił ten wniosek, powołując się na dobro śledztwa oraz fakt, że było ono nadal w toku.
31. W dniu 23 września 2003 roku w Sądzie Rejonowym w Katowicach odbyła się rozprawa. Sąd uwzględnił wniosek prokuratury i wydał postanowienie o utrzymaniu tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni do dnia 16 października 2003 roku. Sąd wziął pod uwagę uzasadnione podejrzenie popełnienia przez wnioskodawczynię przestępstw, o które została oskarżona. W tym względzie, sąd oparł się na dowodach zebranych do tej pory, w tym na zeznaniach złożonych przez wnioskodawczynię oraz współ-podejrzanego w sprawie, jak również na dowodach uzyskanych z zagranicy. Sąd uznał także, iż istniało uzasadnione podejrzenie zacierania przez wnioskodawczynię dowodów, uwzględniając fakt, że niektórzy ze współ-podejrzanych przebywali nadal na wolności, a sprawa dotyczyła zorganizowanej grupy przestępczej. Sąd uwzględnił również potrzebę podejmowania dalszych działań w śledztwie, wskazanych we wniosku prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania.
32. W dniu 16 października 2003 roku wygaśł ustawowy okres jednego roku tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni w trakcie śledztwa. Dlatego też

każde dalsze przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie musiało wynikać z postanowienia wydanego przez Sąd Apelacyjny.

33. W bliżej nieokreślonym dniu Prokurator Apelacyjny w Katowicach złożył w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie do dnia 31 stycznia 2004 roku. W dniu 3 października 2003 roku Sąd Apelacyjny powiadomił adwokat wnioskodawczynie o rozprawie wyznaczonej na dzień 8 października 2003 roku.
34. W dniu 8 października 2003 roku odbyła się rozprawa w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach. Wydaje się, że w trakcie rozprawy Prokurator Apelacyjny w Katowicach wyraził zgodę na wydanie adwokat wnioskodawczynie kopii swojego wniosku o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Sąd Apelacyjny uwzględnił wniosek prokuratury i przedłużył tymczasowe aresztowanie wnioskodawczynie do dnia 31 stycznia 2004 roku. Sąd wskazał, że śledztwo w przedmiotowej sprawie, dotyczące handlu dużymi ilościami narkotyków w szeregu krajów europejskich – było bardzo czasochłonne. Ponadto miało ono skomplikowany charakter z uwagi na konieczność uzyskania dowodów z zagranicy oraz odbycia konfrontacji pomiędzy podejrzanymi w sprawie a niejakim H.S., który został wcześniej przekazany z Norwegii do Polski w celu odbycia kary. Sąd wskazał też, że inny ważny podejrzany – M.O., który mieszkał zagranicą – został aresztowany we wrześniu 2003 roku. Sąd uznał zatem, że śledztwo było prowadzone bez zbędnej zwłoki, oraz że przedłużenie poza ustawowy termin aresztu tymczasowego w trakcie prowadzonego śledztwa wynikało z okoliczności o charakterze wyjątkowym. Sąd Apelacyjny miał również na uwadze skalę zarzucanych przestępstw oraz surowość spodziewanej kary. Wnioskodawczynie odwołała się od tej decyzji.
35. W dniu 5 listopada 2003 roku Sąd Apelacyjny podtrzymał zakwestionowane postanowienie. Powołał się, między innymi, na założenie wynikające z Artykułu 258 § 2 kodeksu postępowania karnego, z którego wynika, że prawdopodobieństwo nałożenia surowej kary na wnioskodawczynie mogłoby skłonić ją do utrudniania postępowania. Z uwagi na wyżej wskazane założenie, Sąd Apelacyjny podkreślił, że nie było wymogu rozważania stosowania innych środków zapobiegawczych.
36. W dniu 21 stycznia 2004 roku adwokat wnioskodawczynie wystąpiła do Prokuratora Okręgowego o zwolnienie wnioskodawczynie z aresztu, przy udzieleniu pewnych gwarancji.
37. W dniu 27 stycznia 2004 roku – po wniesieniu kaucji oraz uzyskaniu dodatkowo osobistego poręczenia ze strony miejscowego radnego, że wnioskodawczynie nie będzie utrudniać postępowania – Prokurator Okręgowy w Katowicach wydał polecenie zwolnienia wnioskodawczynie. Wnioskodawczynie odebrano paszport oraz wydano zakaz opuszczania przez nią kraju. Prokurator wskazał, że pomimo upływu ponad 15 miesięcy od chwili aresztowania wnioskodawczynie – śledztwo nie zostało jeszcze zakończone. Stwierdził on, że prokuratura podejmowała starania w celu uzyskania dowodów z zagranicy, jednakże nie można było przewidzieć kiedy takie dowody zostaną jej udostępnione. Prokurator uznał, że wnioskodawczynie nie powinna być pokrzywdzona przez te opóźnienia, oraz że inne środki zapobiegawcze będą wystarczające dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania.
38. W dniu 19 maja 2004 roku adwokat wnioskodawczynie została poinformowana przez Policję w Katowicach, że może się ona ubiegać o dostęp do akt śledztwa na

podstawie Artykułu 321 kodeksu postępowania karnego, jako że śledztwo zbliżało się ku końcowi. W dniu 7 czerwca 2004 roku adwokat wnioskodawczyni umożliwiono zapoznanie się z aktami.

39. W dniu 29 czerwca 2004 roku prokuratura wniosła akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Katowicach. Wnioskodawczyni została oskarżona o handel narkotykami oraz o udział w zorganizowanej grupie przestępczej.
40. W dniu 20 kwietnia 2005 roku wnioskodawczyni złożyła oświadczenie, zwracając się do sądu o wymierzenie jej kary 18 miesięcy pozbawienia wolności oraz kary grzywny. Prokuratura nie zgłosiła zastrzeżeń. W dniu 27 czerwca 2005 roku Sąd Rejonowy w Katowicach uznał wnioskodawczynię winną stawianych jej zarzutów i skazał ją na 18 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę.
41. Wnioskodawczyni złożyła apelację. Argumentowała, że sąd prowadzący rozprawę nie uwzględnił jej skazania w Szwecji. Sąd Okręgowy w Katowicach odrzucił jej apelację w dniu 1 marca 2006 roku.

II. STOSOWANE PRAWO WEWNĘTRZNE

A. Tymczasowe aresztowanie

42. Stosowane prawo wewnętrzne oraz praktyka w zakresie stosowania środka w postaci tymczasowego aresztowania, podstaw jego przedłużania, zwolnienia z aresztu, jak również zasad dotyczących stosowania innych środków zapobiegawczych w przedmiotowym okresie – zostały określone w wyroku Trybunału w sprawach *Golek przeciwko Polsce*, nr 31330/02, §§ 27-33, 25 kwietnia 2006 roku oraz *Celejewski przeciwko Polsce*, nr 17584/04, §§ 22-23, 4 sierpnia 2006 roku.

B. Dostęp do akt śledztwa

43. Dostęp do akt w trakcie śledztwa regulowany jest przez artykuł 156 § 5 kodeksu postępowania karnego z 1997 roku, który stanowi, że w stosownym zakresie zapoznanie się z aktami oraz sporządzanie kopii dokumentów znajdujących się w aktach może być dokonywane jedynie za zgodą organu prowadzącego śledztwo.
44. W dniu 19 września 2007 roku Rzecznik Praw Obywatelskich złożył w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o zbadanie zgodności z Konstytucją artykułu 156 § 5 kodeksu postępowania karnego.

C. Skarga konstytucyjna

45. Artykuł 79 § 1 Konstytucji stanowi co następuje:

"Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji."

Artykuł 190 Konstytucji, w odpowiednim zakresie, stanowi co następuje:

"1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne."

2. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego ... podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu ...

3. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny dwunastu miesięcy....

4. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania."

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

46. Wnioskodawczyni wniosła skargę na to, że okres jej tymczasowego aresztowania był nadmiernie długi. Powołała się na Artykuł 5 § 3 Konwencji, który w odpowiednim zakresie ma następujące brzmienie:

"Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit c) niniejszego Artykułu ... ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę."

47. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność

48. Trybunał stwierdza, że przedmiotowa skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Trybunał stwierdza dalej, że nie jest ona niedopuszczalna z jakiegokolwiek innego powodu. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Okres do uwzględnienia

49. Tymczasowy areszt wnioskodawczyni rozpoczął się w dniu 16 października 2002 roku, kiedy to została ona aresztowana, będąc podejrzaną o handel narkotykami. Okres ten zakończył się w dniu 27 stycznia 2004 roku wraz ze zwolnieniem wnioskodawczyni z aresztu. A zatem okres, jaki należy wziąć pod uwagę wynosi 1 rok, 3 miesiące i 12 dni.

2. Stanowisko stron

(a) Wnioskodawczyni

50. Wnioskodawczyni argumentowała, że nadmiernie długi okres tymczasowego aresztowania – jak to miało miejsce przedmiotowej sprawie – sam w sobie niezgodny jest z Artykułem 5 § 3 Konwencji, przy uwzględnieniu zasady domniemania niewinności. Twierdziła ona, że niezależnie od tego jak mocne były podejrzenie w stosunku do niej – stanowiły one podstawę do przetrzymywania jej

w areszcie jedynie w początkowej fazie postępowania. Wnioskodawczynie podkreślała, że sądy nie podały wystarczających i uzasadnionych powodów dla jej przedłużającego się aresztu, powołując się za każdym razem na surowość przewidywanej kary oraz poważny charakter zarzutów. Jeżeli chodzi o ryzyko utrudniania postępowania, wnioskodawczynie argumentowała, że nie wynikało ono z żadnych wiarygodnych faktów, oraz że – wraz z upływem czasu – stało się ono nieistotne z punktu widzenia prawidłowego toku postępowania. Ponadto, władze nie wzięły pod uwagę żadnych innych gwarancji dla jej stawiennictwa na rozprawie.

(b) Rząd

51. Rząd najpierw przedstawił szereg danych statystycznych wskazujących, że w latach 2000-2005 liczba oskarżeń i skazań w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej wzrosła zarówno w kategoriach bezwzględnych, jak i w porównaniu z innymi rodzajami przestępstw. Rząd argumentował, że w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej władze musiały stawić czoła szczególnym problemom związanym z gromadzeniem i oceną dowodów oraz z różnymi kwestiami natury logistycznej.
52. W odniesieniu do przedmiotowej sprawy, Rząd stwierdził, że tymczasowe aresztowanie wnioskodawczynie było uzasadnione charakterem zarzutów, skalą przypisywanej jej przestępczej działalności oraz surowością przewidywanej kary. Rząd podkreślił, że długość okresu tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie powinna być oceniana w kontekście faktu, że zarówno ona sama jak i współoskarżeni w sprawie działali w zorganizowanej grupie przestępczej. Ryzyko, że wnioskodawczynie mogłyby utrudniać postępowanie lub zacierać dowody było pogłębione faktem, że należała ona do ściśle powiązanej zorganizowanej grupy przestępczej. Dlatego też sądy krajowe uznały za niezbędne tymczasowe aresztowanie wnioskodawczynie w przedmiotowym okresie. Wnioskodawczynie została jednakże zwolniona z chwilą gdy prokurator uznał, że dalsze przedłużanie jej tymczasowego aresztowania nie miało uzasadnienia, uwzględniając nieprzewidziane opóźnienia w procesie gromadzenia dowodów z zagranicy. A zatem władze próbowały znaleźć równowagę pomiędzy sprzecznymi interesami w sprawie.
53. Konieczność przedłużania tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie została dokładnie zbadana przez sądy, które w każdym przypadku podawały wystarczające powody dla swoich decyzji. Sprawa wnioskodawczynie była wyjątkowo skomplikowana z uwagi na zorganizowany charakter zarzucanych jej czynów przestępczych, popełnionych w szeregu krajów europejskich. Ponadto, w sprawie konieczne było uzyskanie dowodów z zagranicy. I wreszcie, Rząd twierdził, że dołożył należytej staranności w zajmowaniu się sprawą wnioskodawczynie.

3. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

54. Trybunał przypomina, że ogólne zasady dotyczące prawa do "osądzenia w rozsądnym terminie albo zwolnienia na czas postępowania", gwarantowane na podstawie Artykułu 5 § 3 Konwencji zostały powołane w szeregu jego wcześniejszych wyroków (patrz, między innymi, *Kudła przeciwko Polsce* [GC], nr 30210/96, § 110 *et seq*, ECHR 2000-XI; oraz *McKay przeciwko Zjednoczonemu*

Królestwu [GC], nr 543/03, §§ 41-44, ECHR 2006-..., wraz z dalszymi odwołaniami).

(b) Stosowanie wyżej wymienionych zasad w niniejszej sprawie

55. Władze, w swoich decyzjach dotyczących tymczasowego aresztowania, niezależnie od uzasadnionego podejrzenia wobec wnioskodawczynie, uwzględniły trzy podstawowe przesłanki, a mianowicie: (1) ryzyko, że wnioskodawczynie może zacierać dowody, jako że szereg osób podejrzanych nadal pozostawało na wolności, (2) fakt, że śledztwo dotyczyło grupy przestępczej zaangażowanej w handel narkotykami na znaczną skalę oraz (3) surowość spodziewanej kary. Sądy krajowe powołały się również na skomplikowany charakter śledztwa oraz społeczną szkodliwość handlu narkotykami.
56. Trybunał wskazuje, że wnioskodawczynie została oskarżona o handel narkotykami oraz o działalność w zorganizowanej grupie przestępczej (patrz akapit 39 powyżej). Przy dokonywaniu oceny zgodności z Artykułem 5 § 3 Konwencji, Trybunał uwzględni fakt, że przedmiotowa sprawa dotyczyła uczestnika grupy przestępczej (*Bak przeciwko Polsce*, nr 7870/04, § 57, 16 stycznia 2007 r.)
57. Trybunał uznaje, że ugruntowane podejrzenie wobec wnioskodawczynie o popełnienie przez nią poważnych przestępstw mogło początkowo uzasadniać jej aresztowanie. Jednakże, wraz z upływem czasu, podstawa ta nieuchronnie stawała się coraz mniej istotna. Trybunał musi zatem ustalić, czy pozostałe powody wskazywane przez władze sądowe były na tyle "istotne" oraz "wystarczające", aby uzasadnić dalsze pozbawienie wnioskodawczynie wolności.
58. Trybunał odnotowuje, że władze sądowe wzięły pod uwagę prawdopodobieństwo nałożenia na wnioskodawczynie surowej kary, przy uwzględnieniu poważnego charakteru popełnionych przez nią przestępstw. Według nich takie prawdopodobieństwo uprawniało przyjęcie założenia, że wnioskodawczynie mogłaby utrudniać postępowanie. W tym względzie, Trybunał przyznaje, że surowość spodziewanej kary jest właściwą przesłanką oceny ryzyka ukrywania się przed wymiarem sprawiedliwości lub ponownego popełnienia przestępstwa. Trybunał przyznaje, że z uwagi na poważny charakter zarzutów wobec wnioskodawczynie, władze mogły zasadnie uznać, iż stwierdzono istnienie tego rodzaju wstępnego ryzyka. Jednakże Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że waga zarzutów sama w sobie nie może stanowić argumentu dla uzasadniania długich okresów tymczasowego aresztowania (patrz *Ilijkov przeciwko Bułgarii*, nr 33977/96, §§ 80-81, 26 lipca 2001 roku).
59. Ponadto, władze sądowe uwzględniły fakt, że wnioskodawczynie została oskarżona o przynależność do zorganizowanej grupy przestępczej. W tym względzie, Trybunał ponownie stwierdza, że istnienie ogólnego ryzyka wynikającego ze zorganizowanego charakteru zarzucanej wnioskodawczynie działalności przestępczej może zostać uznane za podstawę jej aresztowania na początkowym etapie postępowania (patrz *Górski przeciwko Polsce*, nr 28904/02, § 58, 4 października 2005 roku), a także w niektórych okolicznościach dalszego przedłużenia tymczasowego aresztowania (patrz *Celejewski*, powołany wyżej, § 37). Przyjmuje się również, że w tego rodzaju przypadkach, gdzie w grę wchodzi wielu oskarżonych, proces gromadzenia dowodów oraz przeprowadzania przesłuchań często stanowi trudne zadanie. W takich okolicznościach, Trybunał uznaje, że konieczność uzyskania licznych dowodów z wielu źródeł, w tym również z zagranicy, oraz ustalenia faktów i stopnia odpowiedzialności zarzucanej

każdemu ze współ-podejrzanych – stanowiły uzasadnione i wystarczające powody dla aresztowania wnioskodawczyni na okres niezbędny dla zakończenia śledztwa. Ponadto Trybunał przyznaje, że w sprawach takich jak niniejsza, które dotyczą zorganizowanych grup przestępczych, ryzyko, że osoba tymczasowo aresztowana, w przypadku jej zwolnienia, może wywierać naciski na świadków lub współ-podejrzanych, albo w inny sposób utrudniać powstępowanie – często jest szczególnie wysokie.

60. Powyższe uwarunkowania są dla Trybunału wystarczające by stwierdzić, że powody podane dla uzasadnienia tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni były "istotne" i wystarczające dla uzasadnienia przetrzymywania jej w areszcie przez cały przedmiotowy okres, to jest przez 1 rok, 3 miesiące i 12 dni.
61. Należy zatem ustalić, czy władze krajowe wykazały się "szczególną starannością" w prowadzeniu postępowania. W tym względzie Trybunał zauważa, że śledztwo było w znacznym stopniu skomplikowane, przy uwzględnieniu liczby podejrzanych, rozległego zakresu postępowania dowodowego oraz stosowania specjalnych środków wymaganych w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej. Trybunał nie dostrzega żadnych znaczących okresów beczynności w śledztwie. Ponadto – jak to zostało stwierdzone przez władze – śledztwo było dodatkowo skomplikowane poprzez konieczność uzyskania dowodów z zagranicy, jako że grupa przestępcza działała w wielu krajach. Z tych powodów Trybunał uznaje, że w przedmiotowym okresie władze krajowe prowadziły sprawę wnioskodawczyni stosunkowo sprawnie.
62. Mając na uwadze powyższe, Trybunał stwierdza, że nie nastąpiło naruszenie Artykułu 5 § 3 Konwencji

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 4 KONWENCJI

63. Wnioskodawczyni wystąpiła ze skargą, że postępowanie dotyczące przedłużenia jej tymczasowego aresztowania nie miało charakteru kontrydiktoryjnego, oraz że nie miała ona możliwości skutecznego kwestionowania legalności jej przedłużającego się aresztu. Powołała się ona w tym względzie na odmowę przekazania jej adwokat kopii wniosków prokuratury o przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz odmowę umożliwienia jej dostępu do akt śledztwa. Wnioskodawczyni podniosła również zarzut spóźnionego powiadomienia jej adwokat o terminie rozprawy sądowej dotyczącej przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania. Powołała się ona na Artykuł 5 § 4 Konwencji, który stanowi co następuje:

"Każdy, kto został pozbawiony wolności przez zatrzymanie lub aresztowanie, ma prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia bezzwłocznie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem."

64. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność

65. Rząd stwierdził, że wnioskodawczyni nie wyczerpała dostępnych jej środków na podstawie prawa wewnętrznego. Nie wniosła ona skargi konstytucyjnej na Artykuł 156 § 5 kodeksu postępowania karnego, który stanowił podstawę dla szeregu odmów przyznania jej adwokat dostępu do akt. Rząd argumentował, że

wnioskodawczynie mogła zakwestionować zgodność tego przepisu z Artykułami 41 oraz 42 Konstytucji. Zdaniem Rządu skarga konstytucyjna była wystarczająca dla zapewnienia jej odpowiedniego zadośćuczynienia oraz rokowała realne perspektywy powodzenia.

66. Wnioskodawczynie nie zgodziła się z tym. Stwierdziła, że w jej przypadku skarga konstytucyjna nie spełniała wymogów dwu-poziomowego testu skuteczności ustanowionego w sprawie *Szott-Medyńska przeciwko Polsce* (nr 47414/99, 9 października 2003 roku).
67. Trybunał musi stwierdzić, czy dany środek powołany przez Rząd może zostać uznany za skuteczny w okolicznościach przedmiotowej sprawy. Trybunał przypomina, że jedyne środki, których wyczerpania wymaga Artykuł 35 Konwencji to te, które odnoszą się do zarzucanych naruszeń, a przy tym są dostępne i wystarczające. Istnienie takich środków musi być wystarczająco pewne nie tylko w teorii, ale także w praktyce – w przeciwnym razie nie będą się one charakteryzowały wymagana dostępnością i skutecznością; to na Państwie pozwanym spoczywa obowiązek zapewnienia, aby te zróżnicowane warunki zostały spełnione (patrz, między innymi, *Selmouni przeciwko Francji* [GC], nr 25803/94, § 75, ECHR 1999-V).
68. Trybunał przypomina, że już wcześniej zajmował się on kwestią skuteczności skargi konstytucyjnej w Polsce (patrz *Szott-Medyńska przeciwko Polsce* (dec.) nr 47414/99, 9 października 2003 roku, a następnie *Pachla przeciwko Polsce* (dec.), nr 8812/02, 8 listopada 2005 roku, *Wiącek przeciwko Polsce* (dec.), nr 19795/02, 17 stycznia 2006 roku oraz *Tereba przeciwko Polsce* (dec.) nr 30263/04, 21 listopada 2006 roku). W postanowieniu wydanym w sprawie *Szott-Medyńska*, Trybunał rozważał w szczególności dwa ważne ograniczenia polskiego modelu skargi konstytucyjnej, a mianowicie jej zakres oraz formę zapewnianego zadośćuczynienia. Po przeanalizowaniu wyżej wymienionych ograniczeń polskiej procedury skargi konstytucyjnej, Trybunał stwierdził, że skarga konstytucyjna może zostać uznana za skuteczny środek w rozumieniu Konwencji jedynie wówczas gdy: 1) dane postanowienie, które miało naruszyć Konwencję zostało wydane w bezpośrednim zastosowaniu niekonstytucyjnego przepisu ustawodawstwa krajowego; oraz 2) przepisy proceduralne mające zastosowanie w odniesieniu do rewizji tego rodzaju poszczególnych postanowień przewidują ponowne otwarcie sprawy lub uchylenie prawomocnego postanowienia na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego jego niekonstytucyjność. Dlatego też Trybunał uznał, że wyczerpanie procedury skargi konstytucyjnej na podstawie Artykułu 35 § 1 Konwencji powinno być wymagane w sytuacjach, gdzie oba wyżej wymienione wymogi zostały spełnione.
69. Trybunał zauważa, że odmowa przyznania adwokat wnioskodawczynie dostępu do akt wynikała z Artykułu 156 § 5 kodeksu postępowania karnego. Postępowanie dotyczące wydania zgody na dostęp do akt miało charakter pomocniczy w stosunku do zasadniczego postępowania karnego. W tym względzie Trybunał odnotowuje, że orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące dostępności skargi konstytucyjnej w odniesieniu do postanowień wydanych w ramach postępowań pomocniczych ewoluowało wraz z upływem czasu. W swoich pierwszych tego rodzaju postanowieniach, Trybunał Konstytucyjny wykluczył możliwość składania skargi konstytucyjnej przeciwko postanowieniu wydanemu w postępowaniu pomocniczym (patrz – postanowienie z dnia 10 stycznia 2001 roku, sprawa nr SK 2/00, dotycząca zakwestionowania przepisów kodeksu postępowania

karnego regulujących stosowanie i przedłużanie tymczasowego aresztowania, oraz postanowienie z dnia 19 marca 2001 roku, sprawa nr Ts 21/01, dotycząca dopuszczalności skargi konstytucyjnej przeciwko przepisom kodeksu postępowania cywilnego regulującym podstawy dla wycofania sędziego). Następnie, w wyroku z dnia 17 lutego 2004 roku, Trybunał Konstytucyjny uznał, że skarga konstytucyjna jest dopuszczalna w przypadku postanowienia prokuratora dotyczącego nadzoru nad kontaktami pomiędzy podejrzanym a jego adwokatem (patrz – wyrok z dnia 17 lutego 2004 roku, sprawa nr SK 39/02). Później, w wyroku z dnia 24 lipca 2006 roku, Trybunał Konstytucyjny (sprawa nr SK 58/03) orzekł, że skarga konstytucyjna może zostać wniesiona w przypadku wyjątkowego przedłużenia aresztu tymczasowego poza ustawowy termin 2 lat. Ostatnio, w wyroku z dnia 10 lipca 2007 roku (sprawa nr SK 50/06), Trybunał Konstytucyjny badał merytoryczną treść skargi konstytucyjnej przeciwko przepisom kodeksu postępowania karnego dotyczącym skierowania oskarżonego do szpitala psychiatrycznego na obserwację. Trzy wyżej powołane wyroki wskazują, że Trybunał Konstytucyjny w swoim aktualnym orzecznictwie zaakceptował dopuszczalność skargi konstytucyjnej przeciwko przepisom kodeksu postępowania karnego, które stanowiły podstawę różnych postanowień pomocniczych wydanych w ramach postępowania karnego.

70. Jednakże Trybunał zauważa, że fakty stanowiące podstawę zarzutu naruszenia Artykułu 5 § 4 w przedmiotowej sprawie dotyczą okresu od 16 października 2002 do 27 stycznia 2004 roku, kiedy to wnioskodawczyni została zwolniona. Trybunał dalej stwierdza, że w tym czasie praktyka Trybunału Konstytucyjnego dotycząca dopuszczalności skargi konstytucyjnej przeciwko postanowieniu pomocniczemu wydanemu w kontekście postępowania karnego – nie była wyraźnie wykształcona (patrz akapit 69 powyżej). Dlatego też Trybunał stwierdza, że w przedmiotowej sprawie środek konstytucyjny nie charakteryzował się wymaganą skutecznością. Ponadto, Trybunał zauważa, że wątpliwe jest, aby skarga konstytucyjna w niniejszej sprawie spełniała wymogi drugiej części testu określonego w postanowieniu w sprawie *Szott-Medyńska*. Z tych powodów, twierdzenie Rządu o niedopuszczalności z powodu niewyczerpania środków wewnętrznych – musi zostać odrzucone.
71. Trybunał stwierdza, że przedmiotowa skarga nie jest w sposób oczywisty bezpodstawna w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Dalej Trybunał zauważa, że nie jest ona niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Stanowisko stron

(a) Wnioskodawczyni

72. Wnioskodawczyni przyznała, że w początkowej fazie śledztwa niewskazane byłoby ujawnianie podejrzanemu wszystkich dowodów. Jednakże ograniczenie prawa do zapoznania się z aktami nie powinno iść na tyle daleko, aby prowadzić do naruszenia prawa do obrony. Wnioskodawczyni twierdziła, że w przypadkach tymczasowego aresztowania podejrzanego prokuratura rutynowo odmawiała obrońcy dostępu do akt śledztwa. Zgoda na zapoznanie się z aktami mogła być wydana jedynie w końcowej fazie śledztwa, po zgromadzeniu wszystkich dowodów w sprawie.

73. Wnioskodawczynie twierdziła, że przepisu Artykułu 156 § 5 kodeksu postępowania karnego, który prawo do udzielenia dostępu do akt przyznaje organowi prowadzącemu postępowanie – nie można w pełni pogodzić z zasadą równości środków obrony. Doraźna apelacja dostępna przeciwko odmowie przyznania dostępu do akt wydawała się nieskuteczna z uwagi na fakt, że taka apelacja rozpatrywana była przez prokuratora wyższego szczebla. Wnioskodawczynie podkreślała, że w postępowaniu dotyczącym przedłużenia jej tymczasowego aresztowania, władze nie respektowały zasady równości środków obrony poprzez powtarzające się odmowy umożliwienia jej obrońcy zapoznania się z aktami oraz uzyskania kopii kolejnych wniosków o przedłużenie jej tymczasowego aresztowania. Wnioskodawczynie argumentowała, że nie mając dostępu do akt, nie mogła ona w sposób właściwy podważyć zasadności wysuwanych wobec niej podejrzeń.

(b) Rząd

74. Rząd utrzymywał, że w przedmiotowej sprawie zasada równości środków obrony została w wystarczającym zakresie zachowana. Wnioskodawczynie doręczono listę stawianych jej zarzutów. Ponadto, podczas przesłuchania, które odbyło się po jej aresztowaniu, prokurator odczytał wnioskodawczynie swój wniosek o przedłużenie jej tymczasowego aresztowania, a sąd odebrał od niej zeznania. Adwokat wnioskodawczynie nie występowała o dostęp do akt przed 26 marca 2003 roku. Ponadto, wniosek złożony w wyżej wymienionym dniu był nieprawidłowo zaadresowany do sądu, zamiast do prokuratora. To spowodowało opóźnienie w jego rozpatrzeniu.

75. Rząd przyznał, że w okresie pomiędzy 27 maja 2003 a 8 października 2003 roku wnioski adwokat wnioskodawczynie o dostęp do akt były odrzucane, a taki dostęp został przyznany dopiero po zwolnieniu wnioskodawczynie. Jednakże, odmowy te następowały w zgodzie z przepisami prawa i były w pełni uzasadnione szczególnymi okolicznościami sprawy. Nie ograniczały one prawa wnioskodawczynie do podniesienia wszelkich argumentów na rzecz jej zwolnienia. Śledztwo w przedmiotowej sprawie dotyczyło przestępczości zorganizowanej i handlu narkotykami na znaczną skalę, a zatem odmowa przyznania dostępu do akt motywowana była interesem śledztwa. Umożliwienie adwokat wnioskodawczynie takiego dostępu mogło niekorzystnie wpłynąć na przebieg śledztwa. Takie same przesłanki miały zastosowanie w odniesieniu do wniosków prokuratora o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Wnioski te zawierały dane osób, które nadal były poszukiwane, lub które miały zostać przesłuchane.

76. Rząd podkreślił, że przy dokonywaniu oceny zgodności z Artykułem 5 § 4 w sprawach obejmujących większą liczbę osób podejrzanych, w szczególności członków zorganizowanych grup przestępczych – należy uwzględnić dobro śledztwa. Gdyby w tego rodzaju skomplikowanych sprawach prokuratorzy byli zobowiązani do udzielania dostępu do akt na każdym etapie postępowania, wówczas skuteczność walki ze zorganizowaną przestępczością byłaby w sposób znaczący osłabiona. Brak dostępu do akt nie pozbawił wnioskodawczynie możliwości skutecznego podważania zasadności jej tymczasowego aresztowania. Ponadto, pomimo braku dostępu do wniosku prokuratora o przedłużenie aresztu, wnioskodawczynie została zapoznana z powodami decyzji przedłużających jej tymczasowe aresztowanie i mogła się od nich odwoływać. W swoich odwołaniach przeciwko tym decyzjom, wnioskodawczynie mogła podnieść dowolne argumenty. Stąd też, postępowanie odwoławcze w pełni gwarantowało kontrydiktoryjne

badanie prawomocności tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni. Rząd uznał, że w przedmiotowej sprawie nie nastąpiło naruszenie Artykułu 5 § 4.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

77. Trybunał przypomina, że osoby zatrzymane lub tymczasowo aresztowane mają prawo do rozpatrzenia proceduralnych oraz merytorycznych podstaw "legalności" – w rozumieniu Konwencji – pozbawienia ich wolności. Oznacza to, że właściwy sąd musi zbadać "nie tylko zgodność z wymogami proceduralnymi określonymi w [ustawodawstwie wewnętrznym], lecz także zasadność podejrzenia uzasadniającego aresztowanie oraz prawomocność celu realizowanego poprzez zatrzymanie i następujące po nim tymczasowe aresztowanie".

Sąd rozpatrujący apelację przeciwko tymczasowemu aresztowaniu musi zapewnić gwarancje przeprowadzenia procedury sądowej. Postępowanie musi mieć charakter kontrydiktoryjny i zawsze musi zapewniać "równość środków obrony" w relacji pomiędzy stronami, prokuratorem oraz osobą zatrzymaną. Równość środków obrony nie jest zapewniona w sytuacji, jeżeli adwokatowi odmawia się dostępu do tych dokumentów akt śledztwa, które są kluczowe dla skutecznego podważenia prawomocności tymczasowego aresztowania jego klienta. W przypadku osoby, której zatrzymanie wchodzi w zakres Artykułu 5 § 1 (c), wymagane jest jej przesłuchanie (patrz, między innymi, *Lamy przeciwko Belgii*, wyrok z dnia 30 marca 1989 roku, Seria A nr 151, str. 16-17, § 29 ; *Nikolova przeciwko Bułgarii* [GC], nr 31195/96, § 58, ECHR 1999-II; *Lietzow przeciwko Niemcom*, nr 24479/94, § 44, ECHR 2001-I).

78. Wymagania te wynikają z prawa do kontrydiktoryjnego procesu, określonego w Artykule 6 Konwencji, co w przypadku sprawy karnej oznacza, że zarówno prokuratura jak i obrona muszą mieć możliwość posiadania wiedzy i przedstawienia swojego stanowiska w kwestii uwag oraz dowodów przedstawionych przez drugą stronę. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału – ze sformułowania Artykułu 6, a zwłaszcza z autonomicznego znaczenia nadanego pojęciu "zarzutu karnego" wynika, że postanowienie to ma pewne zastosowanie w stosunku do postępowania przed-procesowego (patrz *Imbroscia przeciwko Szwajcarii*, wyrok z dnia 24 listopada 1993 roku, Seria A nr 275, s. 13, § 36). Wynika z tego, że – z uwagi na dramatyczny wpływ faktu pozbawienia wolności na podstawowe prawa danej osoby – postępowanie prowadzone na podstawie Artykułu 5 § 4 Konwencji powinno w zasadzie spełniać również w najszerszym możliwym zakresie w danych okolicznościach toczącego się śledztwa – podstawowe wymagania uczciwego procesu, takie jak prawo do procedury kontrydiktoryjnej. I chociaż ustawodawstwo krajowe może spełniać ten wymóg na różne sposoby, to niezależnie od tego, która metoda zostanie wybrana – powinna ona gwarantować drugiej stronie wiedzę o zgłoszonych uwagach oraz możliwość odniesienia się do nich (patrz – *Lietzow* powołany powyżej, *Garcia Alva przeciwko Niemcom*, nr 235411/94, § 39, 13 lutego 2001, *Schöps przeciwko Niemcom*, nr 25116/94, § 44, ECHR 2001-I oraz *Migoń przeciwko Polsce*, nr 24244/94, § 79, 25 czerwca 2002 r.).

(b) Wniosek w niniejszej sprawie

79. W niniejszej sprawie wnioskodawczyni została aresztowana w dniu 16 października 2002 roku, a następnego dnia Prokurator Okręgowy w

Katowicach postawił jej zarzuty. W dniu 18 października 2002 roku Sąd Rejonowy w Katowicach przeprowadził rozprawę, w trakcie której Prokurator Okręgowy, według Rządu, odczytał swój wniosek o tymczasowe aresztowanie wnioskodawczynie, a od niej samej odebrane zostały zeznania. Sąd Rejonowy wydał nakaz osadzenia wnioskodawczynie w areszcie tymczasowym do dnia 16 stycznia 2003 roku.

80. Sąd Rejonowy w Katowicach, wykonując wnioski katowickiego Prokuratora Okręgowego, przedłużał następnie czterokrotnie tymczasowy areszt wnioskodawczynie do dnia 16 października 2003 roku (patrz akapity 10, 18, 25 oraz 31 powyżej). Trybunał odnotowuje, że ani wnioskodawczynie ani jej adwokat nie otrzymali kopii wniosków prokuratury zanim wydane zostały postanowienia sądu. W tym kontekście, Trybunał zauważa, że prawo wewnętrzne nie nakłada na prokuratora obowiązku komunikowania obronie swojego wniosku o nałożenie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania. Ponadto, w trakcie dwóch rozpraw dotyczących tymczasowego aresztowania wnioskodawczynie, które odbyły się przed Sądem Rejonowym w Katowicach (26 marca 2003 oraz 25 czerwca 2003 roku) Prokurator Okręgowy przedstawił jedynie skrócone ustne oświadczenie uzasadniające jego wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania (patrz akapity 17 oraz 25 powyżej). Trybunał dalej zauważa, że adwokat wnioskodawczynie kilkakrotnie zwracała uwagę Sądu Rejonowego w Katowicach na ograniczenia prawa do obrony, wynikające z odmowy dostępu do wniosków prokuratora (patrz akapity 19 oraz 27 powyżej).
81. Areszt tymczasowy wnioskodawczynie został następnie jednorazowo przedłużony przez Sąd Apelacyjny w Katowicach. Wydaje się, że w ramach tego postępowania Prokurator Apelacyjny w Katowicach przekazał adwokat wnioskodawczynie kopię swojego wniosku o przedłużenie jej tymczasowego aresztowania. Jednakże, ta zmiana praktyki nie została odnotowana przez Rząd.
82. Trybunał zauważa, że areszt tymczasowy wnioskodawczynie został przedłużony przez Sąd Rejonowy w Katowicach bez uprzedniego przekazania ani jej samej ani jej adwokat kopii wniosków prokuratury w tym względzie. Zdaniem Rządu, pomimo powyższego faktu, wnioskodawczynie została zapoznana w odpowiednich postanowieniach sądowych z powodami kontynuowania jej tymczasowego aresztowania, a zatem mogła je ona zakwestionować w apelacji. Prawdą jest, że nakazy aresztowania Sądu Rejonowego w Katowicach zawierały niektóre szczegóły dotyczące faktów uzasadniających podejrzenia wobec wnioskodawczynie. Jednakże, Trybunał w swoim orzecznictwie (*Lietzow*, § 46; *Schöps*, § 50 oraz *Garcia Alva*, § 41, wszystkie powołane powyżej) uznał, że w ten sposób przekazane informacje stanowiły jedynie wyszczególnienie faktów interpretowanych przez sąd na podstawie wszystkich informacji udostępnionych mu przez prokuratora. Dlatego też, w takich okolicznościach niezmiernie trudne było dla oskarżonej odpowiednie podważenie wiarygodności takiej relacji bez znajomości dowodów, na jakich została oparta. Trybunał stwierdza, że jeszcze mniej realistyczne jest dla oskarżonego, takiego jak wnioskodawczynie w niniejszej sprawie – zakwestionowanie prawomocności tymczasowego aresztowania bez wcześniejszego otrzymania kopii wniosków prokuratury. W przedmiotowej sprawie, wnioskodawczynie nie miała możliwości odpowiedniego zakwestionowania prawomocności jej tymczasowego aresztowania przez okres jednego roku. Trybunał stwierdza, że nawet jeżeli wnioskodawczynie była reprezentowana na rozprawach dotyczących jej tymczasowego aresztowania,

możliwość taka była niewystarczająca dla odpowiedniego umożliwienia jej odniesienia się do wniosków prokuratury (*patrz Osváth przeciwko Węgrom*, nr 20723, § 18, 5 lipca 2005 r.).

83. Rząd przyznał, że adwokat wnioskodawczyni nie miała dostępu do akt w okresie pomiędzy 27 maja 2003 a 8 października 2003 roku. Jednakże Trybunał zauważa, że adwokat wnioskodawczyni swój pierwszy wyraźny wniosek o dostęp do akt złożyła w trakcie rozprawy dotyczącej tymczasowego aresztowania, która odbyła się w dniu 26 marca 2003 roku, i została ona wówczas poinformowana przez Sąd Rejonowy w Katowicach, że jej wniosek zostanie bez zbędnej zwłoki przekazany Prokuratorowi Okręgowemu do rozpatrzenia (*patrz akapit 16 powyżej*). Jednakże, po złożeniu wniosku władze nie podjęły pilnych działań, jako że wpłynął on do Prokuratury Okręgowej dopiero 16 maja 2003 roku a rozpatrzony został w dniu 27 maja 2003 roku. Trybunał odnotowuje również, że wniosek adwokat o udostępnienie kopii wniosku prokuratury, złożony w dniu 24 czerwca 2003 roku został uznany przez Prokuratora Okręgowego w Katowicach za równoznaczny z wnioskiem o dostęp do całości akt, a następnie został odrzucony. Zdaniem Trybunału, można to uznać za odpowiedź zbyt formalistyczną i nieproporcjonalną ze strony organów prokuratorskich, które zasugerowały, że na podstawie Artykułu 156 § 5 kodeksu postępowania karnego niemożliwe było udzielenie dostępu do niektórych dokumentów z akt, lub do części akt. Trybunał przypomina, że w tym względzie to władze powinny zorganizować swoją procedurę w taki sposób, aby spełnić proceduralne wymogi określone w Artykule 5 § 4, jako że celem Konwencji jest zagwarantowanie praw, które nie są jedynie teoretyczne czy pozorne, lecz praktyczne i skuteczne (*Schöps*, powołany wyżej, §47).
84. Jeżeli chodzi o argument Rządu, że przy dokonywaniu oceny zgodności z Artykułem 5 § 4 należy brać pod uwagę skuteczność walki ze zorganizowaną przestępczością, to Trybunał uznaje konieczność skutecznego prowadzenia postępowań karnych, co może oznaczać, że pewna część informacji zebranych w ich trakcie powinna być utajniona w celu uniemożliwienia podejrzanym zacierania dowodów i podważania biegu wymiaru sprawiedliwości. Jednakże, ten zasadny cel nie może być realizowany kosztem znacznego ograniczenia prawa do obrony. Dlatego też informacje kluczowe dla oceny legalności tymczasowego aresztowania, takie jak powody, które zdaniem prokuratury uzasadniają przedłużenie okresu pozbawienia wolności – powinny być w odpowiednim trybie udostępnione adwokatowi podejrzanego (*Garcia Alva*, powołana wyżej, § 42, oraz *Migoń*, powołana wyżej, § 80).
85. Mając na uwadze powyższe, Trybunał uznaje, że procedura zastosowana przed Sądem Rejonowym w Katowicach, w ramach której dokonywano oceny prawomocności tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni nie zapewniła równości środków obrony oraz nie miała w pełni kontradyktoryjnego charakteru, jako że wnioskodawczyni nie miała odpowiedniej możliwości podważenia wniosków Prokuratora Okręgowego o przedłużenie jej tymczasowego aresztowania. Nastąpiło zatem naruszenie Artykułu 5 § 4 Konwencji. Trybunał stwierdza, że nie istnieje potrzeba badania skargi wnioskodawczyni dotyczącej spóźnionego powiadomienia jej adwokat o rozprawie sądowej dotyczącej przedłużenia okresu jej tymczasowego aresztowania.

III. STOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

86. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

"Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie."

A. Szkoda

87. Wnioskodawczyni wystąpiła z roszczeniem o 65.000 euro (EUR) z tytułu poniesienia niepieniężnej szkody.

88. Rząd odrzucił to roszczenie.

89. W okolicznościach przedmiotowej sprawy Trybunał nie może stwierdzić, czy wnioskodawczyni dalej pozostawałaby tymczasowo aresztowana gdyby gwarancje proceduralne z Artykułu 5 § 4 Konwencji zostały dochowane. Dlatego też Trybunał uznaje, że niepieniężna szkoda zostaje odpowiednio wynagrodzona poprzez stwierdzenie naruszenia tego przepisu (patrz *Migoń*, powołana wyżej, § 92).

B. Koszty i wydatki

90. Wnioskodawczyni wystąpiła również z roszczeniem o 3.000 EUR z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed Trybunałem.

91. Rząd zajął stanowisko, że każda kwota zasądzona w tej kategorii powinna ograniczać się jedynie do tych kosztów i wydatków, które zostały faktycznie i zasadnie poniesione, w rozsądnej wysokości.

92. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, wnioskodawca uprawniony jest do zwrotu poniesionych kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim wykazane zostało, że zostały one faktycznie i zasadnie poniesione, a ich kwota była w rozsądnej wysokości. Trybunał zauważa, że Rada Europy wypłaciła wnioskodawczyni 850 EUR w ramach pomocy prawnej. W przedmiotowej sprawie, uwzględniając posiadane informacje oraz wyżej wymienione kryteria – Trybunał uznaje za zasadne przyznanie kwoty 2.000 EUR z tytułu postępowania prowadzonego przed Trybunałem, pomniejszonej o kwotę już otrzymaną w ramach pomocy prawnej od Rady Europy. Trybunał przyznaje zatem kwotę 1.150 EUR z tytułu poniesionych kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

93. Trybunał uznaje za właściwe, że odsetki za zwłokę powinny być oparte na krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH POWODÓW TRYBUNAŁ JEDNOMYŚLNIE

1. *Uznaje pozostałą część wniosku za dopuszczalną;*
2. *Stwierdza, że nie nastąpiło naruszenie Artykułu 5 § 3 Konwencji;*

3. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie Artykułu 5 § 4 Konwencji z powodu odmów prokuratora udostępnienia wniosków o przedłużenie tymczasowego aresztowania wnioskodawczyni – jej adwokat;
4. *Stwierdza*, że nie istnieje potrzeba badania drugiej skargi wnioskodawczyni na podstawie Artykułu 5 § 4 Konwencji;
5. *Stwierdza*, że ustalenie zaistnienia naruszenia – samo w sobie stanowi wystarczająco sprawiedliwe zaspokojenie jakiegokolwiek niepieniężnej szkody poniesionej przez wnioskodawczynię;
6. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić wnioskodawczyni, w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się wyroku zgodnie z Artykułem 44 § 2 Konwencji – kwotę 1.150 EUR (jeden tysiąc sto pięćdziesiąt euro) z tytułu poniesionych kosztów i wydatków, przeliczoną na narodową walutę Państwa pozwanego, według kursu obowiązującego w dniu rozliczenia plus ewentualny należny podatek;
 - (b) że począwszy od wygaśnięcia wyżej wymienionego okresu trzech miesięcy do chwili rozliczenia – w okresie zwłoki płatności podlegają proste odsetki naliczane od wyżej wymienionej kwoty według stawki równej krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, plus trzy punkty procentowe;
7. *Odrzuca* pozostałą część roszczenia wnioskodawczyni o zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim, i notyfikowano na piśmie w dniu 15 stycznia 2008 roku, zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Rejestrator

Nicolas Bratza
Prezes